

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

УДК 378.06.091.2(043)

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(26\).2024.9-25](https://doi.org/10.35387/od.2(26).2024.9-25)

ІНДИВІДУАЛЬНІ ОСВІТНІ ТРАЄКТОРІЇ: АНДРАГОГІЧНІ ТРЕНДИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Аніщенко Олена Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Anishchenko Olena – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Andragogy Department of the Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education of the NAES of Ukraine

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-6145-2321>
E-mail: anishchenko_olena@gmail.com

Прийма Сергій Миколайович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри комп'ютерних наук Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Pryima Serhii – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Computer Science Department of the Dmytro Motorny Tavria State Agrotechnological University

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2654-5610>
E-mail: pryima.serhii@tsatu.edu.ua

Рогущина Юлія Віталіївна – кандидат фізико-математичних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу автоматизованих інформаційних систем Інституту програмних систем НАН України

Rogushina Yuliia – PhD (Phys&Math), Associate Professor, Senior Researcher of the Automated Information Systems Department of the Institute of Software Systems of the NAS of Ukraine

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-7958-2557>
E-mail: ladamandraka2010@gmail.com

Гладун Анатолій Ясонович – кандидат технічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу комплексних досліджень інформаційних технологій і систем Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем НАН та МОН України

Gladun Anatolii – PhD (Engineering), Associate Professor, Leading Researcher of the Department of Complex Research of Information Technologies of the International Research and Training Center for Information Technologies and Systems of the NAS of Ukraine and the MES of Ukraine

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-4133-8169>
E-mail: glanat@yahoo.com

Анотація. В оглядовій статті проаналізовано андрагогічний аспект проблеми проєктування та реалізації індивідуальних освітніх траєкторій (IOT) в умовах цифровізації освіти і суспільства. Здійснено

термінологічний аналіз базових понять дослідження. Проаналізовано результати сучасних наукових досліджень в означеній сфері, що дало можливість виявити та виразити сутнісні характеристики ІОТ, їх функціональні можливості. Зазначено, що проектування та впровадження ІОТ є важливим складником професіоналізації освіти дорослих. Обґрунтовано, що індивідуальні освітні траєкторії дорослих проектуються та реалізуються з урахуванням мотивації, потреб, особистих життєвих обставин, досвіду, стилю навчання тощо. Акцентовано увагу на тому, що ІОТ, зокрема, вирізняються персоналіфікованістю, динамічністю й гнучкістю, адаптивністю, спрямованістю на сприяння досягненню цілей професійного, особистісного зростання. Виокремлено рівні проектування та реалізації ІОТ дорослих: ціннісно-мотиваційний, контекстний, змістовий, технологічний, інформаційно-ресурсний, оцінно-рефлексивний. Конкретизовано дії здобувачів освіти та андрагогів у межах виокремлених рівнів проектування та реалізації ІОТ. Виявлено, що андрагогічні тренди в освіті відображають концептуальні, змістово-процесуальні актуалітети впровадження концепції освіти впродовж життя й зумовлюються технологічними інноваціями, соціально-демографічними зрушеннями різних рівнів, потребами ринку праці, попитом на персоналізоване навчання тощо. Акцентовано увагу на таких трендах в освіті, як: інтеграція цифрових технологій в освітній процес; впровадження дієвих інструментів для оцінювання результатів навчання, забезпечення зворотного зв'язку; забезпечення доступності, адаптивності та інклюзивності навчання; персоналізація індивідуальних освітніх траєкторій на засадах андрагогіки і хьютагогіки; зростання попиту на корпоративне навчання працівників; андрагогічний супровід навчання здобувачів тощо. Зазначено, що цифрові рішення (штучний інтелект, VR/AR, адаптивні платформи тощо) як ключові інструменти забезпечення ефективності андрагогічного підходу сприяють персоналізації, доступності, неперервності освіти дорослих.

Ключові слова: освіта дорослих; індивідуальні освітні траєкторії; андрагогічні тренди в освіті; цифровізація.

**Anishchenko Olena,
Pryima Serhii,
Rogushina Yuliia,
Gladun Anatolii**

PERSONALISED EDUCATIONAL TRAJECTORIES: ANDRAGOGICAL TRENDS IN THE SETTING OF SOCIETY'S DIGITALISATION

Abstract. The review article analyses the andragogical aspect of the design and implementation of a personalised educational trajectory (PET) in the digitalised education and society. The terminological analysis of the basic concepts of the study is carried out. It is analysed the results of modern scientific research in the field, which made it possible to identify the essential characteristics of PETs and their functionality. The author notes that the design

and implementation of PET is an important condition for the professionalisation of adult education. Not only that, but it is substantiated that individual educational trajectories of adults are designed and implemented taking into account motivation, needs, personal life circumstances, previous experience, learning style, etc. Attention is drawn to the fact that PETs, in particular, are characterised by personalisation, dynamism and flexibility, adaptability, and focus on promoting the achievement of professional and personal growth goals. The levels of designing and implementing adult PETs are distinguished: value-motivational, contextual, content, technological, information and resource, evaluation and reflection. The actions of students and andragogues within the identified levels of PET design and implementation are specified. It is found that andragogical trends in education reflect the conceptual, content and procedural relevance of the lifelong learning concept and are driven by sociodemographic shifts at different levels, labour market needs, demand for personalised learning, technological innovations, etc. Attention is focused on such trends in education as: integration of digital technologies into the educational process; introduction of effective tools for assessing learning outcomes, ensuring the development of a personalised learning environment; growing demand for corporate training of employees; ensuring accessibility, adaptability and inclusiveness of learning; personalization of individual educational trajectories on the basis of andragogy and heutagogy. It is noted that digital solutions (artificial intelligence, VR/AR, adaptive platforms, etc.) as key tools for ensuring the effectiveness of the andragogical approach contribute to the personalisation, accessibility, and continuity of adult education.

Key words: *adult education; personalised educational trajectories; andragogical trends in education; digitalisation.*

Постановка проблеми, її актуальність. Повномасштабна війна росії проти України, зміни у соціально-економічному житті (як у кількісному, так і в якісному вимірах), вимушена міграція, професійна переорієнтація, психологічні виклики тощо зумовлюють необхідність упровадження адаптивних і гнучких освітніх рішень. Нагальність таких рішень стає ще більш очевидною в умовах нестабільності й невизначеності, адже традиційні універсальні моделі освіти, усталені підходи можуть втрачати актуальність через невідповідність сучасним викликам, недостатність адаптованості до змін. Передусім йдеться про розроблення та впровадження індивідуальних освітніх траєкторій (далі – ІОТ) дорослих в умовах цифрових трансформацій із урахуванням їх багатовимірності (Bonnes, 2024) та багаторівневості (Кириченко, Сорочан, Карташова, 2023).

В умовах війни індивідуальна освітня траєкторія стає одним із оптимальних рішень (Алексєєва, 2023) для забезпечення безперервного навчання здобувачів освіти, які або вимушено перебувають за межами країни, або є внутрішньо переміщеними особами, або стикаються з перешкодами для стабільного офлайн, онлайн чи змішаного навчання

через загрозову безпекову ситуацію у громаді (окупацію, ворожі обстріли тощо). Отже, особливо важливого значення набуває забезпечення належних умов для навчання у зручному форматі з урахуванням потенційних можливостей і ризиків, поточних обставин, що уможлиблює адаптивність і гнучкість освітнього процесу. Значущість проєктування та впровадження ІОТ дорослих підтверджує й прийняття відповідного Закону України (2024), що покликаний сприяти розширенню доступу до якісної освіти, зокрема вищої, та підвищенню її ефективності.

Загалом актуальність досліджуваної проблеми зумовлено необхідністю задоволення унікальних освітніх потреб дорослих, нагальністю удосконалення освітнього процесу у закладах формальної і неформальної освіти. У «вузькому» контексті таке вдосконалення передусім пов'язане з гнучкістю у плануванні навчання дорослих здобувачів освіти, забезпеченням відповідності їх компетентнісного потенціалу потребам ринку праці тощо. У «розширеному» трактуванні ІОТ можуть слугувати фундаментальною основою (концептуальним базисом) навчання, що сприяє розвитку суспільств, заснованих на принципах справедливості, й «спільнот рівноправних громадян» (Membrive, Silva, José, & Merino, 2022). Упровадження індивідуальних освітніх траєкторій сприяє адаптації дорослих до нових соціальних і професійних реалій, забезпечуючи можливість гнучкого навчання відповідно до унікальних потреб, життєвих обставин тощо.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. У сучасному науковому дискурсі обговорюються теоретичні й практичні аспекти впровадження індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів за різними видами і формами здобуття освіти. У контексті проблематики нашого наукового пошуку зазначимо, що українськими вченими здійснено фундаментальні й прикладні дослідження, спрямовані на:

- *розкриття особливостей підготовки фахівців на андрагогічних засадах* (С. Архипова, С. Бабушко, О. Баніт, О. Барабаш, В. Буренко, А. Вітченко, І. Герасимова, М. Гуляєва, М. Дернова, О. Дубасенюк, І. Зель, С. Ізбаш, Л. Лук'янова, О. Мельниченко, О. Огієнко, О. Семенова, М. Скрипник, Т. Сорочан та ін.);

- *обґрунтування специфіки адаптивного навчання здобувачів, інструментів його реалізації* (В. Бондар, Л. Варченко-Троценко, В. Дем'яненко, Т. Десятов, Г. Єльнікова, Л. Капітан, О. Ляшенко, М. Мар'єнко, Ю. Носенко, Т. Опалюк, Я. Сікора, Е. Смирнова-Трибульська, Т. Франчук, І. Шапошнікова, О. Шелевер, М. Шишкіна та ін.);

- *висвітлення особливостей цифровізації та практичної реалізації інформаційно-комунікаційних технологій в освіті* (О. Базелюк, В. Биков, О. Браславська, О. Буров, Т. Вакалюк, І. Воротнікова, М. Жалдак, Л. Карташова, К. Котун, О. Кузьмінська, С. Литвинова, М. Мар'єнко, Н. Морзе, О. Пінчук, С. Семеріков, О. Спирін, М. Шишкіна, А. Яцишин та ін.);

- *увираження сутності індивідуальних освітніх траєкторій, деталізацію різних аспектів їх проєктування та реалізації* (С. Алексеева, М. Барна, Л. Білоцька, Ю. Богачков, І. Габенко, С. Донченко, Л. Задорожна-Княгиницька, О. Зазимко, Л. Кліх, Л. Колоніна, Т. Коростіянець, І. Краснощок, Л. Медвідь, В. Мілашенко, О. Пенчук, Я. Рудик, С. Стрельбицька, Я. Сухенко, П. Ухань, С. Шаров, Т. Шарова, Г. Шевчук, Л. Шелестова, Н. Яремчук та ін.);

- *розроблення методик, моделей і систем формування та підтримки індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів вищої освіти* (М. Артюшина, Х. Бахтіярова, С. Венгер, Н. Кулалаєва, А. Марченко, К. Полібіна, С. Шаров та ін.);

- *висвітлення значення ІОТ для забезпечення якості освіти* (О. Зазимко, І. Каньковський, Л. Кліх, Т. Коростіянець, В. Кулішов, М. Логвинова, Л. Немець, К. Сегіда, Я. Рудик та ін.).

Дослідницькі матеріали науковців відображають актуальні результати сучасних теоретичних та експериментальних досліджень, що сфокусовані на важливих аспектах забезпечення особистісної орієнтованості освітнього процесу у закладах освіти різних типів. Констатуємо посилення публікаційної активності, зростання кількості оглядових статей у сфері персоналізованого навчання, діджиталізації освітніх практик і водночас зауважуємо, що у проаналізованих наукових працях недостатньо уваги приділяється специфіці індивідуалізації освітніх траєкторій дорослих як цільової групи здобувачів формальної і неформальної освіти, висвітленню андрагогічних освітніх трендів із урахуванням процесів цифровізації та їх впливу на навчання дорослих. Викладене вище зумовило вибір теми публікації.

Мета дослідження – проаналізувати сутність індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти як дорослих, що навчаються, а також основні особливості проєктування та реалізації ІОТ; виявити та охарактеризувати окремі андрагогічні тренди в освіті на тлі сучасних цифрових трансформацій. Автори прагнули проаналізувати індивідуальні освітні траєкторії дорослих, ґрунтуючись на андрагогічному підході та ідеях міждисциплінарності з метою окреслення спільного бачення представниками різних наук специфіки ІОТ для використання отриманих результатів у подальших наукових дослідженнях та освітній практиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проєктування та впровадження ІОТ є одним із способів реалізації особистісно орієнтованого навчання як важливої умови забезпечення його якості, а також важливою умовою професіоналізації освіти дорослих. Таке навчання передусім ґрунтується на гуманістичних цінностях, пов'язаних із визнанням людини як особистості (UIL, 2022), її права на свободу, розвиток, прояв здібностей.

У контексті досліджуваної проблеми важливого значення набуває врахування положень особистісно- та об'єктно-орієнтованого, діяльнісного, андрагогічного, компетентнісного, міждисциплінарного підходів, які,

відображаючи різні аспекти організації освітнього процесу, органічно доповнюють один одне. Так, *особистісно- та об'єктно-орієнтований* підходи зумовлюють персоніфікованість освіти на основі використання навчальних об'єктів і даних (Gravani, 2019; Hughey, 2020; Joy, Raj, & Renumol, 2019; Memmel, Ras, Jantke, & Yacci, 2007). Як свідчить аналіз джерел (Keengwe, 2022), *діяльнісний підхід* забезпечує розвиток готовності здобувачів до ціложиттєвого навчання, активну навчально-пізнавальну діяльність, подальше проєктування та впровадження власних стратегій активного навчання тощо.

Андрагогічний підхід відіграє ключову роль у формуванні ІОТ, оскільки уможлиблює побудову освітнього процесу з урахуванням індивідуальних вікових, мотиваційних, когнітивних, психологічних та інших особливостей здобувачів (Greene, & Larsen, 2018; Livingston, & Cummings-Clay, 2023; Loeng, 2018), базується на врахуванні їхніх потреб у самостійному навчанні, у практичній затребуваності знань тощо. Завдяки андрагогічному підходу стає можливим створення адаптивних моделей навчання, які враховують специфічні професійні та особистісні цілі дорослих здобувачів освіти, попередній досвід, індивідуальні темпи засвоєння матеріалу тощо.

Компетентнісний підхід передбачає спрямованість освітнього процесу на досягнення результатів навчання (Bohne, Eicker, & Haseloff, 2017; Henri, Johnson, & Nepal, 2017), які увиразнюються у компетентностях, і визначаються, зокрема, за допомогою відповідного діагностичного інструментарію (Taskinen, Steimel, Gräfe, Engell, & Frey, 2015) тощо. Використання *міждисциплінарного підходу* в контексті нашого наукового пошуку уможлиблює врахування результатів досліджень у різних галузях науки з метою оптимізації ІОТ дорослих. Цей підхід, як свідчать результати досліджень (Morelli, & Carlachiani, 2018; Roessger, 2012), забезпечує й узгодженість програм на основі дидактичних цілей, змісту навчання.

Привернемо увагу до *термінологічного аспекту* проблематики здійсненого наукового пошуку. Так, у національному й зарубіжному науково-методичному дискурсі для опису оптимальних моделей індивідуалізації освітньої діяльності здобувачів використовуються різні поняття, терміни і терміносполуки, зокрема: індивідуальне/персоналізоване навчання, персоналізований шлях освіти і навчання, індивідуальна освітня траєкторія, індивідуальна академічна траєкторія, індивідуальна інклюзивна освітня траєкторія, траєкторія навчання, індивідуальний освітній маршрут/шлях, індивідуальний освітній вектор, траєкторія (професійного) розвитку, професійна траєкторія тощо. Набула поширення й терміносполука «персоналізовані об'єкти навчання». Вважаємо за доцільне констатувати, що терміносполука «індивідуальна освітня траєкторія» часто тлумачиться у контексті взаємозв'язку з суміжними словами-термінами, термінами-словосполученнями, що прослідковується у сучасних наукових текстах, реальній мовній практиці, та свідчить про варіативність української і зарубіжної педагогічної термінології.

У нашому дослідженні для вираження змістовності, процесуальності навчання, послідовності дій здобувачів у сфері освіти дорослих ми використовуємо терміносполуку «індивідуальні освітні траєкторії», що суголосно термінології, яку зафіксовано у законодавчих документах у сфері освіти в Україні (Закон України, 2017; Закон України, 2024). Наведемо тлумачення означеної терміносполуки у законодавчих документах і наукових дослідженнях українських вчених, систематизованих у хронологічному порядку (табл. 1).

Таблиця 1

**Терміносполука «індивідуальні освітні траєкторії»
в освітньому законодавстві й науковому дискурсі**

Тлумачення ІОТ у законодавчих документах і наукових дослідженнях (із незначними скороченнями)	Документи; автори праць, рік оприлюднення
<i>Закони України</i>	
ІОТ – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. ІОТ формується з урахуванням здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду здобувача освіти, а також з урахуванням спеціальних законів.	Закон України «Про освіту» (2017).
ІОТ здобувача вищої освіти – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача, що ґрунтується на виборі освітніх програм, суб'єктів освітньої діяльності, що їх реалізують, форм і строку здобуття освіти, освітніх компонентів. У вищій освіті ІОТ включає, зокрема, послідовність здобуття освітніх кваліфікацій, академічну мобільність, визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти тощо. ІОТ формується здобувачем вищої освіти з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду.	Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу» (2024).
<i>Наукові дослідження</i>	
ІОТ студента вишу – обраний ним за власним бажанням і під власну відповідальність рух до досягнення, визначеного стандартом освіти, рівня професійної компетентності, що здійснюється при постійній педагогічній підтримці і контролі, в процесі якого відбувається його творча самореалізація,	Каньковський І. (2013).
ІОТ – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу кожного студента в освіті, тобто це є програма його індивідуальної активності, спрямованість і зміст якої визначаються його волездатністю як готовністю здійснювати свідомий вибір і діяти згідно етичній вольовій відповідальності.	Коростіянець Т. (2013).

ІОТ – це індивідуальний шлях здобувача вищої освіти, який він обирає для реалізації освітнього стандарту в межах певної освітньої програми і який залежить від індивідуальних особливостей та пізнавальних потреб студента, а також освітнього середовища закладу вищої освіти.	Барна М., Медвідь Л. (2019).
ІОТ студента – індивідуальний шлях в освіті, що вибудовується і реалізований суб'єктом освітнього процесу самостійно при здійсненні наставником педагогічної підтримки його самовизначення і самореалізації; спрямований на реалізацію індивідуальних устремлень, вироблення життєвих стратегій, формування основ індивідуально-творчого і професійного розвитку особистості студента.	Коростіянець Т. (2020).
ІОТ – відповідна послідовність елементів навчальної діяльності здобувачів освіти з реалізації власних освітніх цілей, що здійснюється при організації, консультуванні, координуванні педагога, а у шкільній освіті при взаємодії із батьками, і відповідає здібностям, інтересам, можливостям, мотивації учнівської молоді.	Алексєєва С. (2021).
ІОТ здобувачів вищої освіти – це обраний ними за власним бажанням і під власну відповідальність рух до досягнення, визначеного стандартом освіти рівня професійної компетентності, що здійснюється при педагогічній підтримці та контролі, в процесі якого відбувається їх творча самореалізація, прояв і розвиток сукупності особистісних якостей, відповідно до індивідуального освітнього маршруту.	Литвин В. (2021).
ІОТ здобувача вищої освіти – це персональний шлях (маршрут) розвитку особистості під час навчання, що формується на основі таких аспектів як безпека освіти, зрозумілість умов освіти, взаємна корисність, задоволення особистих інтересів, наявність життєвих ситуацій здобувача та його соціокультурного оточення.	Венгер С., Марченко А. (2024).

Джерело: систематизовано авторами на основі опрацювання зазначених законодавчих документів і наукових публікацій.

Здійснений аналіз нормативно-правових актів, наукових і довідкових джерел уможливив формулювання уточненого й концептуально конкретизованого визначення ІОТ, що увиразнює структурну цілісність терміносполуки. У нашому дослідженні індивідуальні освітні траєкторії дорослих тлумачимо як сукупність складників цілеспрямованої навчальної діяльності здобувачів для досягнення життєвих цілей через формування й розвиток компетентностей, що *здійснюється* послідовно на основі самостійності, здатності до самокерованого навчання, із урахуванням потреб, інтересів, мотивації, досвіду, обставин, стилю навчання, та *реалізується* з використанням відповідних інструментів і технологій, й може забезпечуватися підтримкою (супроводом) андрага (організаційно-координаційною(-им), консультативною(-им), інформаційно-ресурсною(-им) тощо). Проєктування та реалізація ІОТ передбачає максимальне розкриття потенціалу дорослих учнів із урахуванням можливостей формальної, неформальної та інформальної освіти.

Конкретизуємо сутнісні ознаки проектування та реалізації індивідуальних освітніх траєкторій дорослих, а також відповідні дії здобувачів освіти та андрагогів, за шістьма рівнями (рис. 1).

Рис. 1. Рівні проектування та реалізації ІОТ дорослих

На нашу думку, виокремлені рівні (ціннісно-мотиваційний, контекстний, змістовий, технологічний, інформаційно-ресурсний, оцінно-рефлексивний) слугують аналітичним інструментарієм, що дозволяє увиразнити структурованість і функціональність ІОТ дорослих, комплексно висвітлити ключові аспекти їх проектування та впровадження.

Ціннісно-мотиваційний рівень забезпечує підґрунтя ефективної освітньої взаємодії, особистісно-професійного розвитку учасників освітнього процесу. Характеризується сформованістю ціннісних орієнтацій і внутрішніх стимулів, які визначають ставлення здобувачів освіти до освітнього процесу, їх прагнення до розвитку й саморозвитку. Цей рівень охоплює й мотиваційні аспекти професійної самореалізації андрагогів, спрямовані на «співпроектування» освітнього середовища для успішної реалізації ІОТ дорослих.

Контекстний рівень унаочнює побудову ІОТ за принципом контекстуальної адаптації, що дозволяє дорослим ефективно інтегрувати результати навчальної діяльності у різні сфери життя. Передбачає врахування професійного, когнітивного, культурного, соціального, економічного та інших контекстів і чинників, що зумовлює варіативність освітнього процесу, персоналізацію програм навчання, сприяє фокусуванню на практичному застосуванні отриманих здобувачами знань. За (Membrive, Silva, Rochera, & Merino, 2022), ІОТ поєднують участь і взаємозв'язок між контекстами та діяльністю, а також суб'єктивний навчальний досвід, корелюючи з ідентичністю, суб'єктивністю, інтересами здобувачів освіти.

Змістовий рівень проектування та впровадження ІОТ дорослих визначає логіко-структурну побудову освітнього процесу шляхом забезпечення відповідності навчального контенту освітнім потребам і запитам здобувачів освіти. Передбачає можливість вибору здобувачами різноманітних освітніх програм, програм конкретних навчальних дисциплін, що пропонуються для навчання в умовах формальної і неформальної освіти, тематики кваліфікаційних робіт, дослідницьких проектів тощо з урахуванням їхніх освітніх потреб, на основі запитів і побажань. Андрагоги здійснюють розробку програм, структурування навчального курсів, адаптацію

змісту варіативних модулів відповідно до освітніх потреб цільової групи тощо.

Технологічний рівень передбачає зв'язок із технологіями навчання (у т.ч. персоналізованими алгоритмами, цифровими освітніми платформами, інтерактивними середовищами), процедурами оцінювання тощо. Уможлиблює як визначення освітніх потреб дорослих на основі застосування андрагогом відповідного діагностичного інструментарію, так і здійснення добору форматів самостійної роботи, дидактичних технологій на основі аналізу рівнів самостійності здобувачів (тьюторська підтримка, автономне навчання тощо). Отримані у процесі діагностування дані слугують підґрунтям для розробки оптимальних стратегій і моделей навчання, що враховують індивідуальні особливості та потреби кожного здобувача. На всіх рівнях пріоритезовано безпекові аспекти організації освітнього процесу, корекції термінів формування ІОТ здобувачів (наприклад, під час правового режиму воєнного стану, відключень електроенергії (Розпорядження НАУ, 2022). Здобувачі здійснюють самооцінку освітніх потреб, беруть участь у діагностичних заходах, запропонованих андрагогом; обирають технології навчання (у співпраці з андрагогом або самостійно), орієнтуючись на безпекову ситуацію, технічні можливості тощо.

Інформаційно-ресурсний рівень охоплює інформаційні, довідкові, методичні, наукові та інші ресурси в електронному й паперовому форматах відповідно до змісту навчання (наприклад, у межах вивчення запропонованої навчальної дисципліни), що забезпечують здійснення андрагогом інформаційно-ресурсної підтримки (Rogushina, Gladun, Anishchenko, & Pryima, 2024), навчально- й науково-методичного супроводу реалізації індивідуальної освітньої траєкторії дорослих. У процесі навчання здобувачі освіти мають можливість використовувати інформаційно-ресурсну підтримку й отримувати андрагогічний супровід, які забезпечують андрагоги.

Оцінно-рефлексивний рівень передбачає можливість корекції ІОТ, вдосконалення супроводу й підтримки їх реалізації через зворотний зв'язок від суб'єктів освітньої взаємодії. Андрагоги здійснюють контроль навчальних досягнень, оцінювання результатів діяльності на основі аналізу прогресу здобувачів у навчанні, ефективності застосування технологій у контексті персоналізованості освітнього середовища; надають здобувачам освіти зворотний зв'язок щодо результатів оцінювання та рекомендації щодо покращення результатів навчання; координують корекційні заходи щодо удосконалення ІОТ; спрямовують здобувачів на здійснення рефлексії щодо перебігу навчання, самостійної роботи та її результатів тощо. Водночас здобувачі освіти здійснюють самооцінку навчальної діяльності, формують пропозиції щодо корекції ІОТ, вдосконалюють рефлексивні навички тощо.

Викладене вище свідчить про те, що здобувачі мають можливість обирати рівень освіти, навчальні курси, вибирати викладачів тощо. Індивідуальні освітні траєкторії можуть проектуватися, реалізовуватися, й, за необхідності, координуватися та коригуватися у співпраці здобувачів із

андрагогами. При цьому простежується специфіка впровадження в освітній процес андрагогічного підходу. Його ключові особливості набудуть більшої деталізації у висвітленні тренду, пов'язаного з персоналізацією індивідуальних освітніх траєкторій на засадах андрагогіки і хьютагогіки.

У наведених актуалітетах проектування та реалізації ІОТ на різних рівнях простежуються деякі характеристики, які притаманні андрагогічним освітнім трендам. Пропонуємо розглянути більш детально окремі тренди у сфері освіти дорослих.

Інтеграція цифрових технологій в освітній процес є глобальним трендом, що не обмежується сферою освіти дорослих. Сучасні інтелектуальні інформаційні технології в освіті, що базуються на застосуванні штучного інтелекту та інструментів аналізу даних, забезпечують використання спеціалізованого програмного забезпечення, інтерактивних онлайн-платформ, мобільних додатків, систем управління навчанням (LMS), які створені для покращення пошуку інформації, комунікації (Samala, Rawas, Sgiollo-C, et al., 2024), зворотного зв'язку, підтримки активної взаємодії між здобувачами освіти, андрагогами. Ці технологічні рішення сприяють формуванню адаптивного навчального середовища передусім в умовах дистанційного й змішаного навчання, що дозволяє долати бар'єри та обмеження (географічні, фізичні тощо) (Bonnes, 2024), максимально враховувати індивідуальні потреби дорослих у контексті актуалітетів професійного та особистісного розвитку.

На тлі цифрових трансформацій індивідуальні освітні траєкторії, як й освіта дорослих у цілому, набувають гнучкості через інтеграцію цифрових платформ, алгоритмів адаптивного навчання й мережевої взаємодії, що зумовлює необхідність упровадження осучаснених андрагогічних стратегій і технологій навчання у сфері освіти дорослих. Технологічні інновації, втілені у цифрових рішеннях (штучний інтелект, який змінив роль андрагога, перетворивши освітнє середовище на «розумну систему навчання» (Storey, & Wagner, 2024), віртуальна реальність (VR), доповнена реальність (AR), змішана реальність (MR), адаптивні платформи тощо), методиках мобільного та мікронавчання як ключові інструменти забезпечення ефективності андрагогічного підходу, сприяють персоналізації, доступності, неперервності освіти дорослих. На нашу думку, інтеграція цифрових технологій в освітній процес як глобальний тренд охоплює й тренд метарівня – *упровадження дієвих інструментів для оцінювання результатів навчання, забезпечення зворотного зв'язку.*

Персоналізація індивідуальних освітніх траєкторій як метатренд увиразнює затребуваність урахування у процесі проектування та реалізації ІОТ: положень, принципів андрагогіки щодо теорії і практики навчання дорослих, ролі майстерності андрагога у сприянні особистісно-професійному розвитку цільової групи, активної участі здобувачів у формуванні освітньої траєкторії та прийнятті відповідальності за власний розвиток (Knowles, Holton III, & Swanson, 2014); ідей хьютагогіки, яка розширює концепцію

самостійного, самокерованого навчання через унаочнення необхідності посилення, зокрема, зворотного зв'язку щодо досвіду навчання, поступу у розвитку необхідних компетентностей (Canning, & Callan, 2010) тощо.

ІОТ дорослих вибудовуються на пріоритетності «індивідуальності, самоцінності учня як активного носія суб'єктивного досвіду в освітньому процесі» (Богачков, Мілашенко, Ухань, 2021), на засадах самостійності навчання, самокерованості (активна участь здобувачів в освітньому процесі, прийняття відповідальності за своє навчання), практикоорієнтованості (необхідність розв'язання реальних проблем і застосування знань у реальному житті) (Knowles et al., 2014) тощо. Означений тренд характеризується прагненням здобувачів набувати компетентості, які відповідають їхнім особистим і професійним цілям (актуалізованість навчання для розвитку кар'єри, підвищення конкурентоспроможності на ринку праці тощо). Водночас він відображає адаптивність і гнучкість освітнього процесу з урахуванням життєвих обставин і можливих тимчасових перешкод (Galad, et al., 2024), особливостей, унікальних індивідуальних потреб і запитів здобувачів, їхнього досвіду та передбачає використання цифрових технологій, що уможливають доступ до зручних, функціональних сервісів і платформ.

Охарактеризовані вище тренди мега- й метарівнів щодо інтеграції цифрових технологій в освітній процес, персоналізації індивідуальних освітніх траєкторій увиразнюють інший *метатренд* – *забезпечення доступності, гнучкості, адаптивності та інклюзивності навчання дорослих*. Йдеться про актуалізацію принципів адаптивної інклюзії, що ґрунтуються на визнанні того, що дорослі здобувачі мають різний досвід, здібності та ідентичність, що зумовлює доцільність упровадження гнучких, персоналізованих освітніх траєкторій для створення сприятливого середовища, в якому кожен відчуває свою значущість, реалізує можливості для професійного та особистісного розвитку. Цей тренд увиразнюється у гуманізації досвіду навчання на основі турботи, емпатії, розуміння впливу життєвих обставин тощо, у реалізації можливостей щодо керування здобувачами своїм навчальним навантаженням, що сприяє підвищенню залученості, покращенню якості результатів навчання здобувачів.

Ефективне навчання дорослих вибудовується на основі усвідомлення того, що принципи гнучкості, адаптивності безпосередньо впливають на дизайн ІОТ (різноманітні режими навчання, гнучкість у термінах виконання завдань, адаптивні типи оцінювання тощо). Результати наукових досліджень (Galad, Betts, Campbell, 2024) свідчать про те, що гнучкість у її багатогранності сприяє формуванню інклюзивного, підтримуючого, ефективного освітнього середовища для всіх суб'єктів освітньої взаємодії; «гуманізує викладання та навчання», підвищує доступність. Вона може забезпечити максимальну адаптацію освітнього процесу до специфічних потреб, особливостей різноманітних груп здобувачів, а також оперативне вирішення нагальних проблем і водночас – довгострокові позитивні зміни, що мають визначальний вплив на здобувачів, викладачів, заклади освіти й

освітній ландшафт у цілому (Galad, Betts, Campbell, 2024).

Зростання попиту на освітні послуги у сфері корпоративного навчання є трендом і водночас одним із ключових чинників розвитку інноваційної культури, адаптації і процвітання в конкурентному середовищі (Pujianto, 2024), забезпечення здатності адаптуватися до швидкоплинних змін на ринку праці. Цей тренд увиразнює актуальноті реалізації індивідуальних освітніх траєкторій в умовах корпоративного навчання у структурі неформальної освіти дорослих, що вирізняється сфокусованістю на безперервній освіті; на навчанні через партнерство (Peer Learning) у віртуальних ком'юніті, на онлайн-форумах, участь у менторських програмах; навчанні «точно вчасно» (технологія JiTL); мікронавчанні (microlearning) (серії коротких тематичних модулів або відео, адаптованих під професійні запити); використанні сучасних систем управління навчанням (LMS) із AI-модулями (для виявлення прогалів у навичках, добору персоналізованих траєкторій розвитку) тощо. Трансформаційні зрушення у корпоративній освіті зумовлює впровадження електронного навчання. Використання зазначених вище технологій і підходів сприяє кращій залученості (мотиваційній, емоційній, когнітивній) здобувачів освіти і працівників, більш швидкому застосуванню знань на практиці тощо.

Андрагогічний супровід у сфері освіти дорослих розглядаємо як *тренд*, що уособлює різноформатну підтримку андрагогом здобувачів освіти, що сприяє досягненню ними особистих і професійних цілей через дизайн і реалізацію індивідуальних освітніх траєкторій. Такий супровід на основі консультативної, психологічної, інформаційно-ресурсної (Rogushina, Gladun, Anishchenko, & Pryima, 2024) підтримки спрямовано на сприяння самовизначенню, самореалізації дорослих здобувачів освіти, розвитку їхньої суб'єктності через механізми підтримки (створення сприятливого освітнього середовища як стимулу для розкриття здібностей, мотивації для навчання), довіри (делегування частини повноважень) тощо. З-поміж різновидів андрагогічного супроводу набувають поширення коучинг, менторство, які вирізняються відповідними цілями і методами підтримки особистості. Вони використовуються як інструменти для сприяння застосуванню набутих здобувачами знань і навичок у відповідній предметній сфері (Koutsoukos, & Sipitanou, 2020), для вдосконалення особистісних якостей, розвитку конкретних навичок (як індивідуально, так і в команді) тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Здійснений науковий пошук уможливив конкретизацію терміносполуки «індивідуальні освітні траєкторії» як сукупності складників цілеспрямованої діяльності здобувачів освіти з реалізації персональних цілей, що здійснюється за підтримки андрагогів або самостійно. Обґрунтовано висновки щодо сутнісних аспектів проєктування та реалізації ІОТ на шести рівнях (ціннісно-мотиваційному, контекстному, змістовому, технологічному, інформаційно-ресурсному, оцінно-рефлексивному) з огляду на приналежність цільової групи здобувачів освіти до категорії дорослих, що навчаються. Доведено, що

у процесі проектування та реалізації ІОТ здобувачі є й їх співрозробниками, і своєрідними «замовниками» (на підставі результатів попереднього діагностування освітніх потреб, уточнення запитів тощо), і водночас відповідальними, автономними суб'єктами особистісно орієнтованої освітньої взаємодії.

Обґрунтовано, що цифрова трансформація зумовлює інтеграцію сучасних технологій в освітній процес закладів формальної і неформальної освіти, що дозволяє проектувати і впроваджувати гнучкі індивідуальні освітні траєкторії дорослих. Водночас освіта дорослих як інструмент важливих трансформацій у суспільстві сприяє розвитку компетенцій громадян, необхідних для досягнення прогресивних соціальних змін. Виявлено, що глобальні й метатренди в освіті (інтеграція цифрових технологій в освітній процес; упровадження дієвих інструментів для забезпечення зворотного зв'язку, оцінювання результатів навчання; забезпечення доступності, адаптивності та інклюзивності освіти) та андрагогічні тренди (персоналізація індивідуальних освітніх траєкторій на засадах андрагогіки і хьютагогіки; зростання попиту на освітні послуги у сфері корпоративного навчання; андрагогічний супровід навчання здобувачів) зумовлюються запитами цільової групи; освітніми, науковими й технологічними інноваціями; соціально-економічними зрушеннями різних рівнів, і відображають концептуальні, змістові, процесуальні та інші актуалітети впровадження концепції освіти впродовж життя.

Дослідницький пошук у рамках *подальших наукових досліджень* доцільно спрямувати на аналіз інструментів і процедур формування індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів, які навчаються в умовах неформальної освіти.

Список використаних джерел

- Алексеева, С. (2021). Індивідуальна освітня траєкторія: від побудови – до реалізації. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*: зб. наук. пр. (Серія: Педагогічні науки), 17, 74–82.
- Богачков, Ю.М., Мілашенко, В.М., & Ухань, П.С. (2021). Індекс якості освітньої траєкторії індивіда (ОТІ). *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 62, 223–237.
- Венгер, С., & Марченко, А. (2024). Інтелектуальна модель формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача на навчальній платформі. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*, 49(1), 160–170. <https://doi.org/10.33099/2311-7249/2024-49-1-160-170>
- Закон України. (2017, 5 вересня, № 2145-VIII). Про освіту. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Закон України. (2024, 23 квітня, № 3642-IX). Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3642-20#Text>

- Каньковський, І.Є. (2013). Індивідуальні освітні траєкторії як необхідність сучасного процесу професійної підготовки фахівця. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*, 4, 62–65.
- Кириченко, М.О., Сорочан, Т.М., & Карташова, Л.А. (2023). Цифрова екосистема «Український відкритий університет післядипломної освіти»: модель 6.0. *Вісник післядипломної освіти*. Серія: Педагогічні науки, 25, 105–130. [https://doi.org/10.58442/2218-7650-2023-25\(54\)-105-130](https://doi.org/10.58442/2218-7650-2023-25(54)-105-130)
- Коростіянець, Т.П. (2013). Індивідуальна освітня траєкторія – освітня програма студента. *Науковий вісник Донбасу*, 1. <https://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN21/13ktpops.pdf>
- Розпорядження НАУ. (2022, 27 грудня, №042/роз). Про корегування термінів формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра на 2023-2024 навчальний рік. <https://surl.li/yzpuqe>
- Bohne, C., Eicker, F., & Haseloff, G. (2017). Competence-based vocational education and training (VET): An approach of shaping and networking. *European Journal of Training and Development*, 41(1).
- Bonnes, J. (2024). Digital transformation in adult education centres in Baden-Wuerttemberg. *International Journal of Lifelong Education*, 43(4), 324–342. <https://doi.org/10.1080/02601370.2024.2363243>
- Galad, A.El., Betts, D.H., & Campbell, N. (2024). Flexible learning dimensions in higher education: aligning students' and educators' perspectives for more inclusive practices. *Front. Educ.* 9:1347432. <https://doi.org/10.3389/educ.2024.1347432>
- Gravani, M.N. (2019). Learner-centred education as a tool for enhancing adult learning in distance learning universities. *Journal of Adult and Continuing Education*, 25, 2, 198–216.
- Greene, K., & Larsen, L. (2018). Virtual Andragogy: A New Paradigm for Serving Adult Online Learners. *International Journal for Digital Society*, 9(2), 1376–1381. <https://doi.org/10.20533/ijds.2040.2570.2018.0169>
- Hughey, J. (2020). Individual personalized learning. *Educational Considerations*, 46(2), art. 10. <https://doi.org/10.4148/0146-9282.2237>
- Joy, J., Raj, N.S. & Renumol V.G. (2019). An ontology model for content recommendation in personalized learning environment. In: Proceedings of the second international conference on data science, e-learning and information systems, 9, 1–6. <https://doi.org/10.1145/3368691.3368700>
- Keengwe, J. (Ed.). (2022). *Handbook of Research on Active Learning and Student Engagement in Higher Education*. IGI Global.
- Knowles, M.S., Holton III, E.F., & Swanson, R.A. (2014). *The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development* (8th ed.). London: Routledge. 402.
- Koutsoukos, M., Sipitanou, A. (2020). Applying mentoring in adult education: benefits for mentees, mentors and educational organizations. ICERI2020. IATED, 7798–7810. <https://doi.org/10.21125/iceri.2020.1718>
- Livingston, M., & Cummings-Clay, D. (2023). Advancing adult learning using andragogic instructional practices. *International Journal of Multidisciplinary Perspectives in Higher Education*, 8(1), 29–53.

- Loeng, S. (2018). Various ways of understanding the concept of andragogy. *Cogent Education*, 5, 1, 1–33.
- Membrive, A., Silva, N., Rochera, M. J., & Merino, I. (2022). Advancing the conceptualization of learning trajectories: A review of learning across contexts. *Learning, Culture and Social Interaction*, 37(3):100658.
- Memmel, M., Ras, E., Jantke, K. P., & Yacci, M. (2007). Approaches to learning object oriented instructional design. In Koohang, A., & Harman, K., editors, *Learning Objects and Instructional Design*. Santa Rosa, California: Informing Science Press. 281–326.
- Morelli, S., & Carlachiani, C. (2018). Curriculum, Teaching and Interdisciplinarity. *International Journal of Social Sciences and Humanities Invention*, 5 (12), 5147–5154.
- Pujianto, S. (2024). Effectiveness of Employee Training and Development in Increasing Productivity and Innovation in Multinational Companies. *Global International Journal of Innovative Research*, 2(9), 2245–2256. <https://doi.org/10.59613/global.v2i9.325>
- Roessger, K. M. (2012). Toward an Interdisciplinary Perspective: A Review of Adult Learning Frameworks and Theoretical Models of Motor Learning. *Adult Education Quarterly*, 62(4), 371–392.
- Rogushina, J., Gladun, A., Anishchenko, O., & Pryima, S. (2024). Semantic Support of Personal Learning Trajectory Development. UkrPROG 2024. International Scientific and Practical Programming Conference, CEUR Vol-3806, 487–505. https://ceur-ws.org/Vol-3806/S_19_Rogushina_Gladun_Anishchenko_Pryima.pdf
- Samala, A.D., Rawas, S., Criollo-C, S. et al. (2024). Emerging Technologies for Global Education: A Comprehensive Exploration of Trends, Innovations, Challenges, and Future Horizons. *SN COMPUT. SCI.* 5, 1175. <https://doi.org/10.1007/s42979-024-03538-1>
- Storey, V.A., & Wagner, A. (2024). Integrating Artificial Intelligence (AI) Into Adult Education: Opportunities, Challenges, and Future Directions. *International Journal of Adult Education and Technology*, 15 (1), 1-15. <https://doi.org/10.4018/IJAET.345921>
- Taskinen, P.H., Steimel, J., Gräfe, L., Engell, S., & Frey, A. (2015). A Competency Model for Process Dynamics and Control and Its Use for Test Construction at University Level. *Peabody Journal of Education*, 90(4), 477–490. <https://doi.org/10.1080/0161956X.2015.1068074>
- UIL (UNESCO Institute for Lifelong Learning). (2022). 5 Global report on adult learning and education – Citizenship education: Empowering adults for change [GRALE 5]. Hamburg: UNESCO Institute for Lifelong Learning.

References (translated and transliterated)

- Aleksieieva, S. (2021). Indyvidualna osvithnia traiektoriia: vid pobudovy – do realizatsii [Individual educational trajectory: from construction to implementation]. *Mystetska osvita: zmist, tekhnolohii, menezhment: zb. nauk. pr. (Seria: Pedahohichni nauky)*, 17, 74–82 [in Ukrainian].
- Bohachkov, Yu.M., Milashenko, V.M., Ukhan, P.S. (2021). Indeks yakosti osvithnoi traiektorii indyvida (OTI) [Quality index of an individual learning path (ILP)]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*, 62, 223–237

- [in Ukrainian].
- Kankovskyi, I.Y. (2013). Indyvidualni osvitni traiektorii yak neobkhidnist suchasnoho protsesu profesiinoi pidhotovky fakhivtsia [Individual educational trajectory as necessity of the modern process of professional specialist' train]. *Profesiina osvita: problemy i perspektyvy*, 4, 62–65 [in Ukrainian].
- Korstiiianets, T.P. (2013). Indyvidualna osvitnia traiektoriia – osvitnia prohrama studenta [An individual educational trajectory is the educational program of student]. *Naukovyi visnyk Donbasu*, 1 [in Ukrainian].
- Kyrychenko, M.O., Sorochan, T.M., & Kartashova, L.A. (2023). Tsyfrova ekosystema «Ukrainskyi vidkrytyi universytet pisladyplomnoi osvity»: model 6.0 [Digital ecosystem «Ukrainian open university of postgraduate education»: Model 6.0]. *Visnyk pisladyplomnoi osvity. Serii: Pedahohichni nauky*, 25. 105-130 [in Ukrainian].
- Rozporiadzhennia NAU. (2022, December 27, № 042/roz). Pro korehuvannia terminiv formuvannia indyvidualnoi osvitnoi traiektorii zdobuvachiv vyschoi osvity osvitnoho stupenia bakalavra na 2023-2024 navchalnyi rik [On adjusting the timing of the formation of the individual educational trajectory of bachelor's degree students for the academic year 2023-2024] [in Ukrainian].
- Venger, S., & Marchenko, A. (2024). Intelctualna model formuvannia indyvidualnoi osvitnoi traiektorii zdobuvacha na navchalnii platformi [Intellectual model of formation individual educational trajectory of the applicant on the learning platform]. *Suchasni informatsiini tekhnologii u sferi bezpeky ta oborony*, 49(1), 160–170 [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy. (2017, 5 veresnia, №2145-VIII). Pro osvitu [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy. (2024, April 23, №3642-IX). Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo rozvytku indyvidualnykh osvitnikh traiektorii ta vdoskonalennia osvitnoho protsesu [On making changes to some laws of Ukraine regarding the development of individual educational trajectories and improvement of the educational process] [in Ukrainian].

УДК 37.07:005.2

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(26\).2024.25-34](https://doi.org/10.35387/od.2(26).2024.25-34)

КОРПОРАТИВНА ОСВІТА І НАВЧАННЯ У ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Баніт Ольга Василівна – доктор педагогічних наук, старший дослідник, головний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Banit Olha – Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Chief Scientific Worker of the Andragogy Department of Ivan Ziazun Institute of Pedagogical and Adult Education of the NAES of Ukraine

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0001-9002-6439>

E-mail: olgabanit@ukr.net

Анотація. Автор аналізує особливості корпоративної освіти і навчання науково-педагогічних працівників педагогічних закладів вищої освіти. З'ясовано, що в більшості педагогічних університетів України